

Izhaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznaniła se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

Štv. 9.

V Mariboru 3. marca 1870.

Tečaj IV.

Žalosten samogovor nekega kmeta na pepelnico.

Kaj bomo začeli na svetu? Ni več vere ni poštenja, ni več človek varen pred človekom, celo tati niso več takošni kakor so nekdanj bili. Nekdanj so vkradli celo kravo ali pra-sico, sedaj odrežejo samo gnjate in pustijo drobovino in libovino lastniku. Vse se je sprevrglo, — nekdanj so „šri-barje“ juternska pisma spisovali na trdni papir, sedaj se že-ninu že domu iz kancelije gredočemu raztrga v torbici ali aržetu; nekdanj je veljalo takošno pismo z debelim rudečim pečatom, na katerem so se videli orli, jeleni ali volki, tolar, sedaj pol tiskane pole pisano na mehkem nič trpečem pa-pirju brez pečata, brez podpisa gospodskinega velja 10 gold. Kaj bomo začeli na svetu? Nekdanj smo na ženetninah starino pili, nevesti srebernjake darovali, sedaj ni več starine ne srebernine. Celo „fureži“ ne slovijo več tako; nekdanj se je za furež zaklala krava, fureževalo se je do petka, sedaj se vsa pojedina odpravi eno noč. Kaj bomo začeli na svetu? Nekdanj so se „frboltari“ vozili v kočijah, sedaj se „pecirks-hopmani“ pripelajo v „štajerbagrlnju“ z suhim kljusetom, nekdanj so g. dehanti in farneštri bili povsod prvi, v cerkvi in šoli, sedaj v šolo ne smejo še poluknoti, in tudi če ho-čejo cerkev popraviti, še zarenči kakošen „kirhenkurenhob-man“, (gospod v prtenih hlačah) in jim brani Bogeču lepo streho napraviti, tako da na več krajih po zimi na ljubega Bogea dež kaplje. Nekdanj smo usnje v Celju kupili za do-ber kup in črevlji so trpeli tri zime, sedaj ne držijo več za prvi sneg. Nekdanj smo plačevali od sto plugov zemljišča 10 goldinarjev „šajna“ štibre, sedaj moramo toliko že od enega pluga plačati. Nekdanj je kmet, ako je bil v denarni zadregi, dobil, če je imel le dobro pokrito streho, denarja dovolj v grajščini na posodo, sedaj naj potrka in prosi — iz vsakega kota se zarežijo: „država nima denarja“. Nekdanj smo imeli enega ministra do smrti njegove, sedaj imamo vsak mesec novega. Nekdanj smo se samo večerani zbrali na Martinovo nedeljo pri županu, in sklenili srenjske račune pri prav mastni goski in ni je trebalo celo leto več iti v župa-novo hišo. Ključari so zlato in srebro zaklenoli v železno tružico, da je ječala od teže, sedaj imamo vsak teden „zi-cengo“ in srenjska kasa ječi od same praznote. Nekdanj smo kobile gonili k cesarskim žreboem brez plačila, kobile so se napasle in vrgle gotovo vsako leto vrla žrebeta, sedaj pla-čamo po 2 in 3 goldinarje, in čakamo tri leta na žrebeta. Nekdanj nam je znal pregnati miši in podgane kakošen berač s palico, za katerega so se tudi trgali, ko je v vas prišel, sedaj za kljuke prijemlje berač za beračem, prost in gospodsk, raztrgan in lepo oblečen, pa nobeden ne vé miš ne podgan pregnati. Nekdanj smo se za mrličji jokali in za pokoj nji-hovih duš gologlavi molili, sedaj vsaj po mestih in trgih vse v procesiji žlabra in klopoče z klafeto na glavi, da ubogi mežnar ne sliši svojega lastnega glasa. Nekdanj, če so po-štene priče spričale kakšnega hudodelca hudodelstva, so ga zaprli in mu jih po potrebi odmerili, sedaj cesarski dohtarji še izpričujejo in zagovarjajo hudodelca, in če ga obsodijo v ječo, je vesel, ko da bi na furež šel. Nekdanj je imela vsaka srenja svojega bika, ki je zastonj plemenil, sedaj ga ni najti v peti srenji, in še tisti, ktere so nam bivši minister poljedelstva poslali, so več kakor 5 dni daleč. Bomo pač mogli krave po železnici k bikom voziti, kedar se pojajo.

Nekdanj so žene do svoje smrti pri možeh ostale, sedaj po-begnejo že po prvi noči. Nekdanj smo purmane vse doma pojedli, sedaj nam jih židovi vse nekam odpelajo. Nekdanj so z raki tržili pastirčeki in vaški fantje, sedaj mustafasti gospodje jih vse pokupijo. Nekdanj so zajce samo smeli go-spodje streljati, sedaj pa gre že vsak smrkolin na lov. Nek-daj smo častili posvetno in duhovsko gospodsko, sedaj nam zastonj pošiljajo iz Dunaja novine, v kterih se v besedi in sliki psujejo razun cesarjev vsi drugi gospodje posvetnega in duhovskega stanu, celo ministri morejo na tem veselje imeti, kako jih namalajo z oslovskimi ušesi. Nekdanj smo mogli iskati do dvadeset ur daleč kakšnega dohtarja, ako smo koga hotli na dohtarja dati, sedaj že skoro v vsakem trgu po dva čepita, pa le ni še pravice najti. Nekdanj smo imeli dobre ceste, sedaj si noge poterejo pogostem ljudje in živina; kovač si je nekdanj pri kmetu zaslužil v celem letu samo en tolar, sedaj vsak teden en tolar, vendar ceste osta-nejo slabe tako dolgo, dokler si g. „pecirkshauptman“ ali g. „purgrmajster“ nog ne potereta. Nekdanj so kmečke go-spodinje vsako leto naredile vedro masla, sedaj ga komaj za veliki petek zmorejo. Nekdanj so naši predstariši Turke strahovali, sedajni stariši pa ne morejo več svojih malih otrok strahovati. Nekdanj je bila beseda moškega spola, in reklo se je: „mož beseda“, sedaj se reče: „baba beseda“. Nekdanj je veljalo pri sodnijah in reklo: „manjša krivica“, „manjša kazen“, sedaj je ravno narobe; velike krivičnike pomilostujejo, manje pa ostro kaznujejo. Nekdanj so spoz-nali, da se glad in nevolja z besedami ne dasta vkrotiti, sedaj pa se besedari celo leto v zborih, in državni poslanci mislijo z besedami nevoljo odpraviti. Nekdanj vrane niso trpele sov v svoji družbi, sedaj se lepo zastopijo, kar nam državni zbor pričuje. — O ti presneta, čem reči presveta nova Jera. Tako moj dragi „Slov. Gospodar“ sem slišal v Spačuhovu na pepelnico predpoldnem poštenega moža to-žiti. Jeli bi nam ne vedel kateri sodelavec ali čitalec Gospo-darjev v tem listu odgovoriti, kaj je vzrok vsem tem tožbam, in kako bi sopeset nekdanje dobre čase nazaj dobili?

V Spačuhovu na pepelnico
popoldne leta 1870.

Vieko Dragan.

Sedajni obilni zakoni.

(Spisal Fr. Jančar.)

(Dalje.)

Prav je, ako se število Slovencev in sploh Slovanov množi. Prav je, ako je prilika dana tudi bornemu, siromaš-kemu človeku se v zakon podati. Zakaj ta vražja pravica, ktera je le bogatinom in posestnikom dosehdob dovoljevala se ženiti, ni piškavega oreha vredna — kakor bi baš zgoraj omenjeni ljudje iz drugačne tvarine sestavljeni bili, kakor so reveži, ki isto tako krv pod kožo imajo kot oni. Pred tremi leti mi je nek žlabni gospod v obraz rekel: Siromak se ne ima ženiti! Ali je morda to kakšno junaštvo, ako je kateri malopridnež od bogatih premožnih starišev rojen, in so mu zategadel vsaka vrata na ob težaj odprta. Ali je morda to toliko čudo, ko je nek hudobnež po naključbi ali celo po zvijači veliko dedšino vzdignol, in se sedaj ženiti smé, ka-kor mu je drago. Ali je morda nad tem strmeti, ko edini zasladkarjeni kujonski sin imenitnega posestnika se zamore

mastno oženiti. Vse take predprave so bile le prave krivice, pa nič drugega. Prav je tedaj, ako je vsakemu poštemu človeku dovoljeno, se po svoji volji oženiti, kar sama narava in povelje božje potrjuje in torej nobena človeška duša take stopinje braniti ne sme niti more. Narobe pa je, ako vlada potrebnih dušnih lastnosti od takih ljudi ne tirja, ki so neobhodno potrebne za vsak srečni zakon. Zakaj ljudi na svet spravljati, jih pomnoževati ni velika umetnija; večja pa je naloga, jih v poštene, srečne in zadovoljne državljane izrediti.

Se eno nedolžno prašanje se mi o ti priliki vsiljuje. Čital sem leta 1850 prav obširno štatistiko vesolnega sveta v letu 1846 izdano po več učenih možeh, in našel v nji 80 milijonov Slovanov, ki deseti del vsega človeškega rodu znašajo, katerih 10 milijonov v Aziji stanuje, ter našel izmed 70 milijoni ruskega prebivalstva pomnoženje vsako leto za 600,000 ljudi, a v avstrijski državi pak med tedanjim prebivalstvom od 38 milijonov pomnoženje za vsako leto 300.000 ljudi, katerih se več narodi, kakor jih pomrje. Po takem bi moralo ljudstvo narasti v 22 letih samo v Rusiji za 13 milijonov dvesto tisoč; in ako drugih narodov 15 do 20 milijonov v Rusiji izvzamem, še vsikak za 10 milijonov Slovanov pomnoženih najdem v tih 22 letih; pri vsem tem pa izpuščam avstrijske in turške Slovane. In vendar se množina vкупно Slovanov dan današnji glasi 85 milijonov! Kteri hudir jih nek zoblje? Ono štatistiko so trdi Nemci spisali, kakor: Berghans in drugi, kar tudi mnogo pomeni.

Prav je toraj, in po takem nezapodljivem zobjanju Slovanov še tim boljše, ako se pridni, delavni, skrbni pošteni in vrstni ljudje še tako prosti, borni in ubogi ženijo. Toda vprašanje se človeku nehoté vsiljuje pri nasprotni prikazni sedanjih: Kako nek bodo ti ljudje živeli, ki se večidel na hlače in janke poročijo? ki so najpred ko so k zavesti prišli, za deklinami dirjali kot petelinčki za piščetami, kar še sedajni zabutani mladenči storé — izjemki so redki — ki so se po dnevi in noči po vaseh in krčmah klatili, pretepali in peneze morda celo ukradene zapravljali — ki se niso ničesar koristnega naučili v vsakdanjem mesenem življenju — katerim je gnus beseda božja, uk nepotreben, poštenost, red in značaj — neumnost; varčnost, delavnost, zvestoba — vraže itd. itd. Kaj bo za Boga! sčasoma iz tega?

Vlada je sicer polajšala zakon, pa vlada ne deluje kruha, tega si mora vsak sam pripravljati; kdaj, odkod, kako, s čim? — Župani tu nič ne morejo storiti. Ako jim ti ne dovolijo v zakon stopiti, pa se jim zgoraj dovoli. Le občanstvo še jim zamorejo odreči, ako niso domači; kar pa je bela vrana. Dobra beseda najde dober kraj, pa je.

(Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Gospodarska dela meseca marca.

V hiši in dvoru. Mešanca (kompost) se naj napravi, zrnje se mora premetati in semenje očistiti.

V kleti (pivnici). Vino se mora pretočiti in sicer prej, ko začne drugo vreti.

V hlevu. Po solnčnih dnevih se hlevi morajo prevetriti in dobro izsnažiti; živalim, ktere se mizajo, se mora dajati boljša hrana; ovce se na suhih senokošah že lahko pasejo; praseta za plemo se naj odstavijo in kokoši in gosi nastavijo.

V vrtu za zelenje. Morajo se napraviti grede. Čebulj, žolto korenje, rona, pesa, špinača, peterzilija, mak, aniš, kumič in prokola se morajo sejati; jagode in česen presaditi, žolto korenje in pesa, ktera je za seme odločena, se mora posaditi, špargelnove grede se naj izčistijo.

V sadovnjaku. Cepljenje se nadaljuje, nova drevna sadišča se naj delajo; če še niso vsa drevesa dobro očiščena, se to mora storiti. Skoz zimo zavita žlahtna drevesa se morajo odviti in obrezati; breskve in marelice pa se še po noči naj zavijajo. Okol dreves se zemlja okoplje in jamica pusti. Seme se seje in drevesa presajajo.

V vinogradu. Če je zemlja že zadosti suha, se morajo trte, ki so bile čez zimo pokrite, odkriti, gori privezati, obrezati, okopati in pognojiti; od močnih trt se morajo napraviti grobanice (vlačence) in v prazna mesta zasaditi.

V hmeljniku. Gnoj se naj navozi in nove grede naj delajo.

Na polju in senokošah. Poljsko delo se začne. Deteline njive se morajo očistiti, pšeničine in deteline njive se morajo povlačiti, žitne njive pa, posebno če so pesnate, se naj povalijo. Sejati se mora oves, jara pšenica, rž, grahovica, veliko žolto korenje, mak, aniš, kumin itd.; v toplih krajih se tudi že seje ječmen in pesa. — Senokoše se morajo očistiti, voda na nje spustiti, krtovnjaki in mravljinjaki razkopati, po golih mestih pa se mora travino seme posejati.

Pri ribniku. V ribnik se naj spustijo mladi krapci.

Pri ulnjaku. Bučele začnejo izletavati. Panji se morajo v toplih dnevih pregledati in osnažiti in kateri nimajo zadost medu, se jim ga mora vložiti.

Log. Mesta, na katerih je drevje posekano, se morajo očistiti in za sejatev pripraviti, hrastje, bukve in jeseni se morajo zasaditi ali posejati.

Lov. Divje race, peteline in kljunjače gre streljati. Konec malega lova.

Umni sadjorejec.

Črešnje ali češnje in višnje.

Črešnje so iz male Azije, in so se pri nas tako podomačile, da jim tudi hud mraz nič ne škodje; cvetejo pa jako zgodaj, so sladke in kisle, mehke in trdike. Med črešnje se tudi višnje štejejo, ki imajo črešnjam podoben les in list; toda drevo ne zraste tako obširno in debelo, kakor je črešnjino; tudi sad je kisel ali sladek. Kakor je jabelk in hrusk mnogovrstnih sort, tako je tudi več plemen črešenj in višenj. Tu nektore sledijo:

1. Zgodnja srčica (Frühe Mai-Herzkirsche). Sad dozori v začetku meseca maja ali velikega travna, srednje velikosti; prav dober in okusen, in ker je zgodnji, je tim prijetniši in bolj čislan.

2. Verderjeva zgodnja srčica (Werderische frühe schwarze Herzkirsche). Sad dozori meseca junija; prav dober za jed in dober za gospodarstvo. Drevo veliko in močno zraste in je sila rodovitno. Sad se tudi lahko proda, ker je precej zgodnji.

3. Butnerjeva črna srčica (Buttners schwarze Herzkirsche). Sad je velik, prav dober za vžitek in dober za gospodarstvo, dozori junija meseca. Drevo čvrsto raste in je zlo rodovitno.

4. Volovske oči (Ochsenherzkirsche). Drevo je srednje velikosti, na katerem sad dalj časa ostati zamore, ki dozori meseca julija ali malega srpana, je velik, prijeten in okusen; prav dober za jed in gospodarsko rabo, pa tudi izvrsten za prodajo.

5. Vinklerjeva bela srčica (Winklers weisse Herzkirsche). Drevo je jako rodovitno in ima velik izvrsten sad posebne dobrote za jed, in dober za gospodarstvo, dozori pa meseca julija.

6. Lucjanke (Luzienkirsche). Drevo raste visoko in močno, ki daje velik sad prav dober za jed in gospodarstvo, in dozori julija meseca.

7. Črne Španjolke (schwarze Spanische). Sad je velik, jako čislan, prav dober za vžitek in dober za gospodarsko rabo; dozori meseca julija. Drevo veliko in močno zraste, in je zlo rodovitno.

8. Debele, črne hrustavke (grosse, schwarze Knorpelkirsche). Drevo je velike rodovitnosti in jako trpeče, ima pa sad, ki julija dozori, zlo čislan, se lahko proda, je prav dober za jed, gospodarstvo in sušilo. Ta sad je tudi sposoben ali prilichen za pošiljatev.

9. Laverbanknje (Lavermannskirsche). Sad je lep, jako velik in okusen, ki junija dozori; dober za jed, še boljši za gospodarstvo in sušilo. Drevo je zdravo in trpeče, ni občutljivo in jako rodovitno.

10. Doniove rumene hrustavke (Dönissens gelbe Knorpelkirsche). Sad ima drevo prav dober in trpeč, ki dozori julija; je zlo dober za jed in dober za gospodarstvo. Drevo močno raste in je velike rodovitnosti.

11. Zgodnje Španjolke (schwarze, spanische Frühhirsche). Drevo je zdravo, lepo, jako rodovitno in mraza neobčutljivo. Ima sad, ki junija meseca dozori, zlo dober za jed, in dober za gospodarsko rabo.

12. Rudeče majnice (rothe Maikirsche). Drevo je srednje, močno, zdravo, trpeče in sila rodovitno, je posebno čislano višnjevo plemo, ktereга sad meseca maja do-